

דויד וגוליית

אתמול הראו לונדון וקירשנבאום (בהמשך אומר רק "לונדון"), זקני הטלוויזיה בערוץ 10, סיפור דויד וגוליית שהתנהל בבורסה ואני אינני יכול להתאפק מלספר. דה עקא שקשה להבין את הסיפור בלי מעט ידע מוקדם. אבל איך אמר לי פטנקין, בבחינת הגמר במחירים, "תסביר לעיתונאים". בשבילי פטנקין זה כמו אלוהים ולכן אנסה, ומעשה שהיה כך היה. במחלוקת רבת שנים בין חברת כלל (אחת הגדולות במשק) לבין מר ארוך (מישהו מגבעתיים) פסק הבורר (שופט עליון לשעבר) 100 מיליון שקל לטובת הארוך. וזו הייתה חדשה כל-כך מסעירה עד שזכתה לכותרות. לונדון הזמין עיתונאית מומחית לדבר מצד אחד ואת מר ארוך מצד שני. העיתונאית הסבירה לציבור מה זה בורסה ומה הן אופציות. הידעתם מה זה בורסה? אם לא, תיקחו אויר ותשמעו. בורסה זה שוק בדומה לשוק מחנה יהודה, אלא שבמקום ירקות מוכרים וקונים שם ניירות ערך. ונייר ערך מהו? אינכם יודעים. נייר ערך הוא או איגרת חוב או מניה. איגרת חוב מייצגת הלוואה ומניה מייצגת נתח בחברה כלשהי. אם קניתי מניה בחברת התרופות טבע נעשיתי שותף בה כלומר חלק מטבע שייך עכשיו לי. מה גודל החלק $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ או $\frac{1}{1000}$? זה כתוב על גבי נייר הערך הקרוי מניה. למה כל זה דרוש לי הרי אינני יצרן תרופות? ובכן ברבות הימים והשנים האדם מזדקן ואם לא חסך בצעירותו לא יהיה לו במה לשלם עבור דירה אוכל ותרופות לעת זקנה. אם האדם חכם הוא חוסך. אם הוא חוסך אזי עומדות בפניו 3 אפשרויות: להחביא את כסף החיסכון מתחת למזרון ולעת זיקנה למצוא אותו שם אם לא נגנב נשכח או נרקב. להפקיד אותו בבנק בפקדון נושא ריבית וברוב ימים לקבל בחזרה את הקרן ובנוסף לה את הריבית, והאפשרות השלישית היא להשקיע. אם יבחר להשקיע עומדות בפניו האפשרויות הבאות: להשקיע בעסק של עצמו, לחפש ולמצוא עסק מרויח של מישהו אחר ולהשקיע בו, או להשקיע בנייר ערך כלומר לקנות איגרת חוב או מניה של עסק מבטיח למשל טבע. אדם קונה מניה בטבע בהנחה שטבע יודעת לזהות עסק מבטיח ולהרוויח ממנו, למשל פיתוח תרופה כנגד טרשת נפוצה. כאשר טבע מזהה עסק כזה היא משקיעה בו וכאשר התרופה יוצאת לשוק היא מרוויחה. אם היא מרוויחה קונה המניה זוכה בחלק מן הרווחים אם התרופה נכשלת וטבע מפסידה הוא לוקח חלק בהפסדים. אם בחר אותו אדם לקנות איגרת חוב של חברת טבע הוא מקבל ריבית קבועה שאינה מותנית ברווחים והוא אינו משתתף בהפסדים. איפה קונים ומוכרים ניירות ערך? בבורסה. הבורסה, שהיא כאמור שוק של ניירות ערך, פועלת על פי כללים ומחירי המניות נקבעים שם על פי הכמות המבוקשת (הכמות אותה מבקשים הקונים) והכמות המוצעת (הכמות אותה מציעים המוכרים) אם הכמות המבוקשת גדולה מן המוצעת המחירים עולים ואם קטנה יורדים. לכן קרא שלום עליכם לסיפורו "עולים ויורדים". מה

עשה ארוך? הוא קנה ומכר מניות (בעצם לא מניות, אלא אופציות אבל הפעם אבקש מפטנקין שיסלח לי אבל את זה לא אנסה להסביר כאן) ותוך שבועות הרוויח כמאה מיליון שקל. הוא קנה באמצעות ברוקר שהוא חברת בת של כלל. חברת כלל התקשתה להיפרד מכספה וטענה שארוך שיחק שלא על פי הכללים. במקרים כאלה יכולים שני בעלי מחלוקת לבחור בורר מוסכם עליהם. בורר מוסכם הוא אדם ששניהם מסכימים שיוכל להבין את העניין ולעשות צדק. וכך הם עשו בחרו כבורר שופט עליון לשעבר. השופט ישב על המדוכה מספר שנים. במשך הזמן הזה הזמין עדים מומחים (פרופסורים לדבר ואחרים) ולבסוף פסק- לטובת ארוך. ארוך גם הוא הופיע בתוכנית הטלוויזיה של לונדון והוא, איש גמלוני לא כל-כך ארוך, אבל עבה. הוא בא לבוש בחליפה ממורטטת ודיבר כתגרן בשוק. וזה מה שאמר: "אני לא כלכלן וגם לא מתמטיקאי פשוט הסתכלתי על נתוני הבורסה במשך זמן, למדתי אותם, ופיתחתי נוסחה מתמטית, שעל פיה קניתי ומכרתי בבורסה על יבש במשך זמן רב. 'על יבש' כלומר לא ממש, אלא בכאילו. ראיתי שאני מרוויח בכאילו והתחלתי לשחק אותה על אמת. שיחקתי באמצעות חברת כלל כי אדם פשוט לא יכול לקנות ישירות בבורסה, אלא רק דרך סוחר מוסמך ולזה קוראים ברוקר. הרווחתי פעם 3, ופעם 5 מיליון עד שהצטברו מאה מיליון". שאל אותו לונדון "מי אתה שתהיה להמציא את הנוסחה שעד היום אף אחד לא מצא?" אמר: "אני אחד שנולד בשכונה מוזנחת בדרום תל-אביב. הייתה אז תוכנית לקידום ילדי שכונות ושלחו אותי ללמוד בצפון ושם פתחו לי את הראש. הנוסחה שלי עובדת וכדי לאמת אותה ניצלתי את עובדת היותי לא כלום ולא ידוע, ניגשתי בעילום שם למומחי אילנות, הברוקרית של כלל, הצגתי אותה ואת אופן פעולתה ושכנעתי אותם בצדקתה". מה נאמר ומה נדבר "היזהרו בבני עניים כי מהם תצא תורה", כמה רחב ליבי.

עבר שבוע שקט ואז הופיע אותו הסיפור, אבל בערוץ אחר, הפעם בערוץ 22 ומעשה שהיה כך היה. הנוכל מר ארוך, שהיה עוסק בקניה ומכירה של מניות, החל לקנות באמצעות הברוקר חברת אילנות (חברה בת של כלל). תוך זמן קצר הפסיד ארוך מיליון. מאחר שלא היו לו בטחונות מתאימים (כפי שראוי על פי כללי התנהגות במסחר הזה) הפסיקה אילנות לתת לו שירות, כלומר לא ביצעה את פקודות הקנייה והמכירה שלו. בטחונות מה זה? פקדת על הברוקר שלך לקנות מניות במאה שקל והוא קנה, למחרת הורית לו למכור והוא מכר, אלא שאז המחיר נפל והוא מכר ב-60 כלומר הפסיד. בכדי שלא יפסיד הברוקר, אלא רק אתה, אתה מפקיד כסף בחשבון אצלו כדי להבטיח שאם המחיר יפול הוא יוכל לכסות את הפסדו מן החשבון שלך אצלו. כאמור לארוך לא היו בטחונות ולכן אילנות הפסיקה לבצע את פקודותיו. ארוך המשיך לכתוב פקודות קניה לאילנות במשך כמעט שנה. לאחר שנה תבע לשלם לו את הכסף שהיה מרוויח אילו ביצעה אילנות את פקודותיו. אילנות סירבה בטענה שארוך שיחק לא לפי הכללים.

הריב בין ארוך הלא כלום לבין אילנות, חברה בת של כלל אחת החזקות במשק, נמשך ונמשך בעיקר משום שאף אחד כולל המומחים לא הבין כראוי את המשחק וכלליו (משחק חדש במקומותינו) רק כך אני יכול להסביר לעצמי את החלמאות הזו. ובכל זאת נשאלת השאלה אם ארוך חדל אישים ולא כלום מועד, איך יכול להיות שעל פי פקודותיו הרויח במשך שנה 100 מיליון אפילו בכאילו? בערוץ 22 טענו אנשי אילנות שארוך מילא את טפסי הפקודות לאחר יום המסחר שזה דומה למילוי טפסי לוטו לאחר שנודעו תוצאות המשחק. זאת ועוד. ארוך היה אמנם דויד ואילנות גוליית, אבל ארוך לא בחל באמצעים. הוא איים על מנהלי אילנות שלח להם הביתה תרנגולות מתות וניסה לאיים ולהפחיד את נשותיהם וילדיהם. הם תבעו אותו למשפט והוא נמצא אשם באיומים וישב שנתיים בכלא. יצא משם והמשיך לתבוע את כספו. לבסוף נמאס לאילנות והם הסכימו למנות כבורר שופט עליון בדימוס. השופט ישב על המדוכה בין שניים, נועץ ב-13 מומחים ולבסוף פסק 95 מיליון לארוך. למה? סתם ולא נימק.

אז מה היה לנו? שני עיוורים מיששו פיל שהיה עניין מסובך. אחד חשב- דויד וגוליית והשני- רמאי נאלח. האם אין אמת? לדעתי יש רק שקשה למצוא אותך בתוך הסבך.